

Koverharin lepakkoselvitys

Hangon satama

Heikki Holmén

13.9.2016

S SITO

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	3
2	LEPAKOT SUOMESSA	3
3	AINEISTO JA MENETELMÄT	4
4	TULOKSET	5
5	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	7
6	LÄHTEET	8

1 Johdanto

Tässä raportissa kuvataan kesällä 2016 Hangon Koverharin alueelle tehdyn lepakkoselvityksen menetelmät ja tulokset. Selvitysalue sijoittuu Koverharin sataman ja Hankoniementien väliselle alueelle (Kuva 1). Selvityksen raportin on laatinut MMM (Metsäekologi) Heikki Holmén Sito Oy:stä.

Kuva 1. Selvitysalue

2 Lepakot suomessa

Suomessa on tavattu kaiken kaikkiaan 13 eri lepakkolajia, nämä kaikki ovat lueteltu EU:n luontodirektiivin (92/43/EEC) liitteessä IV(a). Suomi liittyi vuonna 1999 Euroopan lepakoidensuojelusopimukseen (EUROBATS). Sopimus velvoittaa huolehtimaan lepakoiden suojelusta lainsäädännön kautta ja säilyttämään ja suojelemaan lepakoille merkittäviä ruokailu-alueita.

Suomessa 13 esiintyvistä lepakkolajeista yleiseksi on arvioitu pohjanlepakko (*Eptesicus nilssonii*), vesisiippa (*Myotis daubentonii*), viiksisiippa (*M. mystacinus*), isoviiksisiippa (*M. brandtii*) ja korvayökkö (*Plecotus auritus*). Levinneisyytensä perusteella hankealueella voi esiintyä kaikkia Suomessa tavattuja lepakkolajeja. (Lappalainen 2003, SYKE 2014. www.ymparisto.fi/lajiesittelyt).

Kaikki Suomessa esiintyvät lepakkolajit ovat hyönteissyöjiä. Lajit ovat kokoonsa nähden verrattain pitkäikäisiä ja ne lisääntyvät hitaasti. Lepakot saavat vuosittain noin 1-2 poikasta. Lepakot ovat yöeläimiä ja lentäessään hahmottavat ympäristöään kaikuluotauksen avulla.

Kesäaikaan lepakoita voidaan tavata monenlaisista päiväpiilopaikoista, kuten puiden koloissa, kaarnan alla, linnunpöntöissä tai muissa ahtaissa ja lämpöisissä paikoissa. Lepakkonaaraat muodostavat piilopaikkoihinsa pesimäyhdyskuntia, jotka yleisimmin koostuvat muutamasta - kymmeneen naarasiin. Tyypillisimmin pesimäyhdyskunnat sijaitsevat rakennusten yhteydes-

sä. Yöaikaan lepakot saalistavat hyönteisiä pääasiassa päiväpiilojen lähialueella, mutta voivat tarpeen mukaan vieraila kilometrien etäisyydellä paremmilla ruokailualueilla (Lappalainen 2003).

Lepakot parittelevat syksyisin ja kerääntyvät niin kutsuttuihin syysparveilupaikkoihin. Osa lepakoista muuttavaa talveksi etelään maamme rajojen ulkopuolelle ja osa talvehtii Suomessa. Talvehtivat lepakot vaipuvat horrokseen yli puoleksi vuodeksi. Hyvä talvehtimispaikka on rauhallinen ja sopivan kostea, ominaisuuksiltaan tasainen ympäristö. Tällaisia voivat olla esimerkiksi luolat, kalliohalkeamat maakellarit tai louhikot.

3 Aineisto ja menetelmät

Selvitys on laadittu Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen kartoitusohjeiden mukaisesti. Ennen ensimmäistä kartoituskierrosta kartoitusreitti suunniteltiin maastossa valoisaan aikaan ja samalla tarkistettiin selvitysalueen soveltuvuus lepakoiden lisääntymisympäristöksi. Samalla kiinnitettiin huomiota mahdollisiin lepakoille soveltuviin päiväpiiloihin. Maastotyöt kohdistettiin lepakoiden kannalta oleelliseksi arvioituihin ympäristöihin kuitenkin siten, että selvitysalue tuli kauttaaltaan katetuksi.

Alueelle tehtiin maastokäynnit 2.6. ja 6.9.2016. Toinen kartoituskerta oli tarkoitus toteuttaa jo elokuun puolella, mutta lepakoiden esiintymisen selvittämisen kannalta epäedullisien sääolojen takia kartoituskerta jouduttiin siirtämään syyskuun alkuun. Kartoitus tehtiin havainnointiin soveltuvissa olosuhteissa eli sopivan tyyninä ja lämpiminä ajankohtina, jolloin lämpötila oli vähintään 10 °C. Havainnoinnissa käytettiin ultraäänidetektoria (Batbox Griffin), joka muuntaa lepakoiden käyttämät korkeat kaikuluotausäänet ihmiskorvin kuultaviksi. Detektorilla voidaan kuunnella ja määrittää lepakoita reaaliajassa heterodyne-menetelmällä ja/tai varmistaa lajien määrittäminen erikoisohjelmistoa (BatSound) käyttäen. Maastotyöt toteuttivat MMM Heikki Holmén ja MMM Hanna Suominen Sito Oy:stä.

Maastokäynti 2.6.2016

Selvitysalue kuljettiin läpi valoisaan aikaan ja kartoitettiin lepakoiden kannalta oleelliset ympäristöt. Satama-alueelle sijoittuvat rakennuksista etsittiin lepäileviä lepakoita sekä merkkejä esiintymisestä (ulosteita tai raapimisjälkiä). Auringonlaskun jälkeen oleelliseksi tunnistetut ympäristöt tarkastettiin kuuntelemalla ultraäänidetektorilla. Maastokäynnin aikaan toiminnasta poistetun terästehtaan aluetta ei siellä tehtävien purkutöiden takia voitu kartoittaa.

Maastokäynti 6.9.2016

Maastokäynnillä kartoitettiin edellisellä käynnillä oleelliseksi tunnistetut ympäristöt ultraäänidetektorilla kuuntelemalla. Kartoitus tehtiin auringonlaskun jälkeen klo. 21.00 alkaen. Purkutöiden olivat edenneet myös satama-alueelle, josta johtuen satama- tai tehdasaluetta ei ollut mahdollista tarkistaa maastokäynnin yhteydessä. Kartoitus keskitettiin tehdasalueen pohjoispuolelle sijoittuvaan rantametsään.

Maastokäyntien perusteella alue luokiteltiin Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen kartoitusohjeiden mukaisesti luokkiin:

Luokka I, lisääntymis- tai levähdyspaikka.

- Ehdottomasti säilytettävä, hävittäminen tai heikentäminen luonnonsuojelulaissa kielletty.

Luokka II, tärkeä ruokailualue tai siirtymäreitti

- Alueen arvo lepakoille huomioitava maankäytössä (EUROBATS). Vahva suositus, jolla ei kuitenkaan ole suoraan luonnonsuojelulain suojaa.

Luokka III, muu lepakoiden käyttämä alue

- Alueen arvo lepakoille huomioitava mahdollisuuksien mukaan maankäytössä.

4 Tulokset

Maastokäynnin ja kartta-/ilmakuvatarkastelun perusteella suuri osa selvitysalueesta luokitellaan luokkaan III, muu lepakoiden käyttämä alue. Koverharintien, Viskontien ja Hankoniemmentien väliselle alueelle sijoittuvalle metsäalueelle ei sijoitu lepakoiden kannalta oleellista ympäristöä. Alue koostuu lähes kokonaan kuivan kankaan mäntymetsästä. Aluetta ei kartoitettu detektorin avulla.

Sataman alueelle sijoittuu muutamia silmämääräisesti arvioituna lepakoille lisääntymisympäristöiksi tai päiväpiiloiksi soveltuvia rakennuksia (Kuva 2). Rakennuksista ei kuitenkaan maastokäynnin yhteydessä havaittu lepakoita tai merkkejä niiden esiintymisestä. 2.6.2016 satama-altaan eteläpuolelta havaittiin yksi pohjanlepakko (Kuva 4).

Kuva 2. Satama-alueita pohjoisesta kuvattuna

Pohjanlepakon levinneisyys kattaa koko maan ja se on maamme yleisin lepakkolaji. Elinympäristövaatimuksistaan laji on generalisti ja sitä voidaan niin rakennetussa ympäristössä, kuin metsäisilläkin alueilla. Yleisesti laji kuitenkin suosii avoimempia ympäristöjä. Pohjanlepakko on vahva lentäjä ja sen keskimääräinen lentokorkeus on noin 5-10 metriä. Lajin voi käyttää päiväpiiloina puunkoloja tai rakennuksia. (SYKE 2014. www.ymparisto.fi/lajiesittelyt, pohjanlepakko)

Lepakoille oleellisin ympäristö sijoittuu satama-alueen pohjoispuolelle, *Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue* –nimiselle Natura 2000 –alueelle (FI0100005). Alue on luhtaista metsää (Kuva 3). Metsä vaihettuu lähes tarkalleen maastossa olevan polun mukaisesti kangasmetsäksi. Rantametsän puusto koostuu pääosin tervalepystä, kuusesta ja koivusta. Kenttäkerros on kasvupaikalle tyyppillisesti rehevää ja suuruuhovaltais-

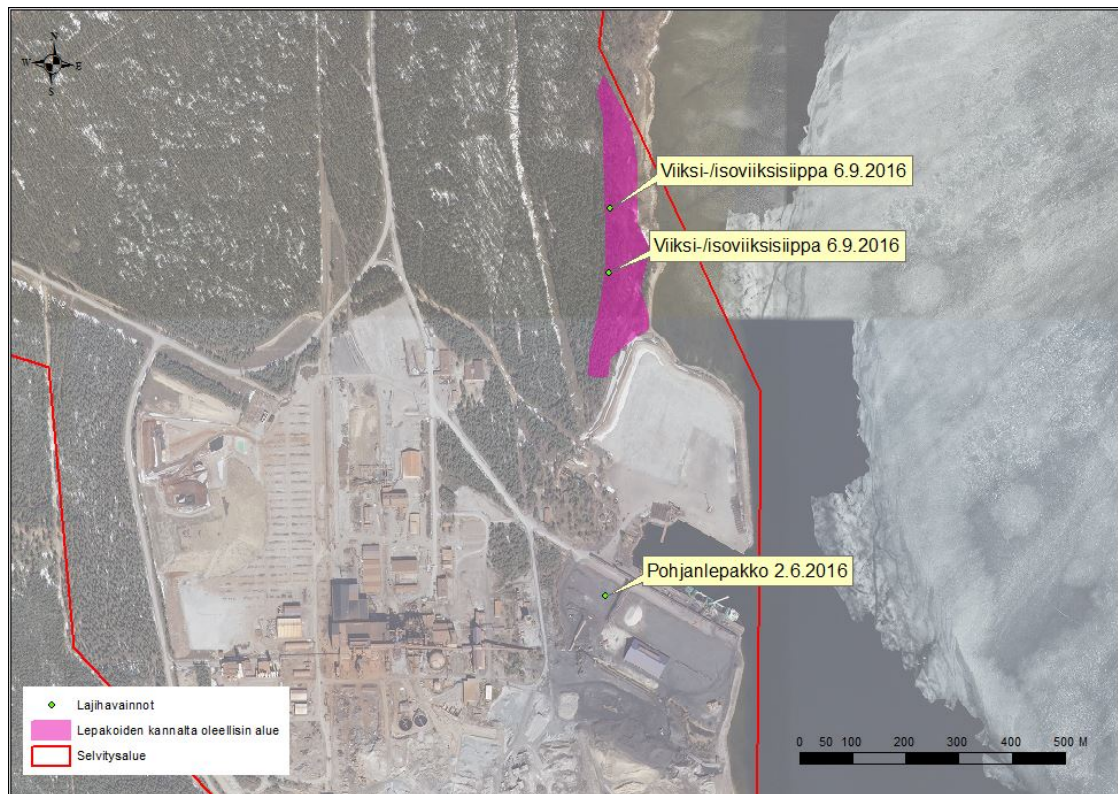

ta. 6.9.2016 maastokäynnillä alueelta havaittiin kaksi siippayksilöä (*Myotis sp.*). (Kuva 4) Havaitut lajit olivat todennäköisesti isoviiksi- tai viiksisiiippoja. Kesäkuussa tehdyllä maastokäynnillä alueelta ei havaittu lepakoita. Natura-alueen tietolomakkeessa ei ole mainintaa lepakoitten esiintymisestä alueella.

Kuva 3. Satama-alueen pohjoispuolelle sijoittuvaa rantametsää

Molemmat lajit on arvioitu Suomessa melko yleisiksi, lajien erottaminen toisistaan on haasteellista. Lajit saalistavat pääasiassa metsäisessä ympäristössä ja karttavat aukeita alueita. Lajien levinneisyys painottuu nykäsityksen mukaan maamme itäosiin ja ulottuu Kainuun tasolle asti. Useimmiten lajien päiväpiiloja löydetään rakennuksista. (SYKE 2014. www.ymparisto.fi/lajiesittelyt, isoviiksisiiippo, viiksisiiippo)

Kuva 4. Lepakoiden havaintopaikat ja lepakoiden kannalta oleellisin ympäristö

5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Maastokäyntien yhteydessä selvitysalueelta havaittiin yhteensä kolme lepakkoa. 2.6.2016 havaittiin yksi pohjanlepakko satama-alueelta ja 6.9.2016 kaksi siippaa satama-alueen pohjoispuoliselta rantametsäalueelta. Kartoitusmenetelmän epävarmuustekijät huomioon ottaen lepakoiden runsaampaa esiintymistä alueella ei voida täysin sulkea pois. Selvitysalueella käynnissä olevien purkutöiden seurauksena tehdasaluetta ei ollut mahdollista inventoida selvityksen yhteydessä. Samasta syystä satama-aluetta ei ollut mahdollista inventoida 6.9.2016 maastokäynnillä. Tuloksista voidaan kuitenkin tulkita, ettei selvitysalue ole lepakoiden kannalta merkittävä lisääntymis- tai levähdyspaikka eikä tärkeä ruokailualue tai siirtymäreitti. Koko selvitysalue voidaankin luokitella luokkaan III, muu lepakoiden käyttämä alue. Selvitysalueen lepakoiden kannalta oleellisin ympäristö sijoittuu satama-alueen pohjoispuolen rantametsään Natura-alueen aluerajauksen sisäpuolelle.

6 Lähteet

EUROBATS. 1991. Agreement on the conservation of Populations of European Bats

Lappalainen, M. 2003. Lepakot – Salaperäiset nahkasiivet. Tammi. Helsinki. Toinen painos.

Rydell, J., Engström, H., Hedenström, J.K.L., Pettersson, J. & Green, M. (2012). The effect of wind power on birds and bats. A synthesis. Vindval, 150 s.

SYKE 2014. www.ymparisto.fi/lajiesittelyt. Pohjanlepakko, isoviiksisiiippa, viiksisiiippa, vesisiiippa, korvayökkö.

Vihervaara, P., Virtanen, T. ja Välimaa, I. 2008. Lepakot ja metsätalous – Isoviiksisiiippojen radioseurantatutkimus UPM-Kymmene Oyj:n Janakkalan Harvialassa sijaitsevilla metsätiloilla 2008. Biologitoimisto Vihervaara Oy.

92/43/EEC: Neuvoston direktiivi; luonnonvaraisten elinympäristöjen ja luonnonvaraisten eläinten ja kasvien suojelusta; EYVL 1992 L 206